

PRZESTRZENNA, SPOŁECZNA I EKOLGICZNA PROBLEMATYKA ZIMOWEJ SZKOŁY ARCHITEKTURY NA UNIWERSYTECIE GAZI – ANKARA 2010

SPATIAL, SOCIAL AND ECOLOGICAL IDEAS IN WINTER SCHOOL OF ARCHITECTURE AT GAZI UNIVERSITY – ANKARA 2010

Joanna Arlet

dr inż. arch.

Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny
Wydział Budownictwa i Architektury
Zakład Historii, Teorii i Konserwacji Zabytków

STRESZCZENIE

Warsztaty Zimowej Szkoły Architektury, na Uniwersytecie Gazi w Ankarze na Wydziale Architektury, miały miejsce między 25 stycznia a 5 lutego 2010 roku. Celem warsztatów było wykonanie koncepcji planu ogólnego dla dzielnicy Ankary – Aktas. Celem edukacyjnym było nauczenie studentów, z różnych krajów, jak projektować w zadanym kontekście miejsca. Tematem była część dzielnicy slumsów w Ankarze zwanych „gecekondu”. Po wyprawie do dzielnicy Aktas jedenaście zespołów próbowało przygotować założenia do projektowania i analizy wynikające z lokalizacji, a także główne wytyczne. Podsumowaniem pracy była wystawa projektów i prezentacje. Dzięki temu mogliśmy obserwować niezwykłą pomysłowość i różnorodność idei przestrzennych, społecznych, jak i ekologicznych, prezentowanych przez wszystkie zespoły. Zimowa Szkoła Architektury na Uniwersytecie Gazi była bardzo inspirująca.

Słowa kluczowe: kontekst miejsca, plan ogólny, slumsy.

ABSTRACT

A Workshop Studio in Winter School of Architecture at Gazi University, Faculty of Architecture took place between 25th January up to 5th February 2010. The subject was “To design Master Plan for Aktas, district in Ankara”. The educational goal was to teach students, from different countries, how to design in a given specific place, a part of the slum area named “gecekondu” in Ankara. After the trip to Aktas eleven teams tried to prepare main assumption of the design, analysis of a location and main directions. As summary of our work we made an exhibition of the projects and presentations. We were able to observe unique inventiveness diversity of spatial, social and ecological ideas in each teams. The Winter School at Gazi University was really impressive.

Key words: context place, master plan, slum area.

WSTĘP

W sezonie zimowym 2010 roku grupa złożona z pracowników i studentów kierunku architektura, Wydziału Budownictwa i Architektury Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego wzięła udział w warsztatach w stolicy Turcji Ankarze. Wyjazd do Turcji, kraju niezbyt odległego od Europy, a zarazem bardzo egzotycznego, dostarczył nam wielu wrażeń i doświadczeń. Opracowanie przedstawia przedmiot, problematykę i metodę warsztatów, oraz refleksje po ich zakończeniu.

Warsztaty Zimowej Szkoły Architektury, WS-RADAS 2010, odbywały się na Wydziale Architektury Uniwersytetu Gazi w stolicy Turcji Ankarze w terminie od 25 stycznia do 5 lutego bieżącego roku. W tym szerokim zakrojonym przedsięwzięciu brało udział dwudziestu prowadzących i około stu dwudziestu studentów z różnych krajów. Uczestniczyły w nim zespoły z Austrii, Niemiec, Polski, Portugalii i Turcji. Polska grupa składała się z profesora Zbigniewa Paszkowskiego, piszącej ten artykuł dr Joanny Arlet oraz grupy sześciu studentów z czwartego i piątego roku architektury.

TEMAT WARSZTATÓW W ROKU 2010

W kolejnej już edycji warsztatów postawiono przed nami zadanie opracowania projektu urbanistycznego zagospodarowania fragmentu dzielnicy Aktas, położonej w centralnej części Ankary. To specyficzny problem, żywiłowo rozwijającego się miasta. Masowo przybywający do stolicy ludzie, poszukujący lepszych warunków życia, a przede wszystkim pracy, zamieszkują „na dziko” olbrzymie przestrzenie w mieście. Te dzielnice slumsów nazywane są „gecekondu”. Proces ten próbują opanować władze miasta i kraju, ale wobec jego skali jest to niezwykle trudne. Kolejne dzielnice slumsów są burzone, a na ich miejscu powstają niemal identyczne wieżowce, zaprojektowane w sposób nie liczący się z potrzebami przesiedlanych tam mieszkańców „gecekondu”, ani z bardzo zróżnicowanym ukształtowaniem terenu. Ludzie, którzy przybyli tu wcześniej z małych miast lub wsi, z trudnością adaptują się do nowych warunków.

Ryc. 1. Część dzielnicy slumsów zwanych „gecekondu” w Ankarze . Źródło: fot. J. Arlet
Fig. 1. A part of the slum area named “gecekondu” in Ankara, Source: photo J. Arlet

Naszym zadaniem było przedstawienie propozycji urbanistycznej dla wybranego fragmentu dzielnicy, ale przede wszystkim nauczenie studentów z różnych krajów projektowania w zadanym kontekście miejsca oraz w złożonym kontekście społecznym.

W sumie powstało jedenaście zespołów. Gospodarze przyjęli, że grupy są międzynarodowe oraz że prowadzący nie mają w swoich grupach studentów z własnych uczelni. Był to bardzo dobry pomysł.

WIZJA LOKALNA

Już pierwszego dnia otrzymaliśmy potrzebne do wykonania projektu mapy i materiały. Następnie zawieziono nas do dzielnicy Aktas. Staraliśmy się jak najwięcej zobaczyć i wykonać dokumentację zdjęciową projektowanego obszaru. Wyodrębniły się tu dwie części: dzielnice slumsów, niemal organicznie związane ze zróżnicowanym terenem oraz nowe osiedle wieżowców, otoczone murem i zabezpieczone drutem kolczastym. Zadawaliśmy mnóstwo pytań naszym gospodarzom z Uniwersytetu Gazi oraz tureckim studentom. Po powrocie każdy zespół pracował oddzielnie według własnych metod.

METODA PRACY

Chciałabym przedstawić spostrzeżenia i przyjęte przez moją grupę metody pracy. Wszystkie kolejne kroki były dyskutowane i uzgadniane w zespole. Pierwszym problemem, który musiałam rozpoznać to możliwości i predyspozycje poszczególnych studentów. Okazało się, że byli w naszym zespole studenci drugiego, trzeciego roku a także roku dyplomowego z Argentyny, Austrii, Niemiec i Turcji. Mieliśmy w naszej grupie studentów architektury ale również planowania urbanistycznego. W ciągu kilku dni trzeba było znaleźć ich najmocniejsze strony. Już pierwszego dnia, na gorąco, poprosiłam wszystkich studentów o narysowanie wstępnych, szkicowych propozycji. Były one podstawą dyskusji o przyszłym projekcie. Okazały się interesujące. W każdej propozycji staraliśmy znaleźć inspirację do dalszych etapów. Ważne dla mnie było to, by każdy ze studentów mógł się utożsamić z końcowym projektem.

Ryc. 2. Zespół 11. Źródło: fot. J. Arlet

Fig. 2. Team 11. Source: photo J. Arlet

Kolejne dni wymagały uporządkowania problemów i przeprowadzenia dyskusji. Sformułowaliśmy podstawowe pytania i próbowaliśmy na nie odpowiedzieć. Wyłoniliśmy główne grupy tematyczne i zestawiliśmy je w tabeli. Na początku wybrano, na obszarze objętym opracowaniem, elementy cenne, warte ochrony następnie te, które należy poprawić oraz te, które powinny zostać całkowicie zmienione.

Po inwentaryzacji fotograficznej i wstępnych szkicach przyszedł czas na prace koncepcyjne. Została wykonana makieta terenu w skali 1:1000 oraz makiety wybranych typów zabudowy. Zaskoczyła nas niezwykła w tym biegłość studentów z Turcji. Projektowanie za pomocą makiet okazało się bardzo twórcze. Równocześnie pracowano nad przygotowaniem prezentacji końcowej. Wszystkie etapy były żywo komentowane, a rozwiązania przegłosowywano.

Ryc. 3. Cenne elementy warte ochrony: relacje dobrosąsiedzkie, skala człowieka. Źródło: prezentacja grupy 11
Fig. 3. Important values worth protecting: neighbourly relationships human scale. Source: presentation Team 11

Moją uwagę zwróciła duża wrażliwość społeczna studentów i troska o poprawę standardów życia mieszkańców dzielnicy. Priorytetem okazał się lepszy dostęp do edukacji, następnie opieki medycznej i rekreacji. Studenci zastanawiali się, jak zaktywizować dzielnicę i jak zapewnić mieszkańcom nowe miejsca pracy. Jednocześnie zauważyli, że podstawowymi wartościami społecznymi w analizowanych dzielnicach slumsów są zarówno silne więzi rodzinne, jak i sąsiedzkie. Kolejne elementy, które koniecznie chcieli zachować, to organiczny kształt budynków, ich różnorodność, zróżnicowany kształt dachów i kolory elewacji. Wyraźnie akcentowali konieczność podziału na prywatną i publiczną przestrzeń.

Ryc. 4. Nowe wieżowce w dzielnicy Aktas, zwane Toki Towers. Źródło: prezentacja grupy 11
Fig. 4. The new Toki Towers in Aktas district. Source: presentation - Team 11

Młodzi ludzie bardzo ostro krytykowali budowane w tej dzielnicy wieżowce, których standard mieszkań nie rekompensuje mieszkańcom uczucia wyobcowania. Zwracali także uwagę na fakt zupełnego nieliczenia się projektantów współcześnie budowanego osiedla z bardzo zróżnicowaną topografią terenu. Burzliwa dyskusja pozwoliła określić główne cele, a następnie wytyczne do projektowania.

WYTYCZNE DO PROJEKTU

Za niebezpieczną tendencję uznaliśmy w Ankarze budowę Toki Towers - kolejnych dzielnic wieżowców. Sprzeciw był tak jednoznaczny, że w końcu zdecydowaliśmy, że główna idea projektu zespołu nr 11 zakłada wyburzenie istniejących wieżowców, na projektowanym obszarze, poza jedynym, który będzie stanowił swoistą przestrożę przed dehumanizacją miasta. W tym „ostatnim” wieżowcu postanowiono umieścić muzeum „gecekundu”, a na jego najwyższej kondygnacji restaurację i taras widokowy.

Najważniejszą sprawą dla młodych ludzi było zachowanie dobrych relacji sąsiedzkich. Zaproponowano przywrócenie w nowo projektowanej dzielnicy takich elementów jak: pierzeja, ulica, plac. Istniejący w dzielnicy meczet oczywiście zachowano. Studenci stwierdzili, że kluczowe dla mieszkańców są: dostęp do edukacji, opieki medycznej oraz miejsca przeznaczone do spotkań i wypoczynku dla osób starszych oraz place zabaw dla dzieci. Zaprojektowano nową szkołę, ze zlokalizowanym w pobliżu centrum sportu. Postanowiono także rozbudować istniejący w dzielnicy zespół opieki medycznej. Nowe miejsca pracy miała generować uliczka rzemieślników (nazwana Culture Street) oraz sklepy, restauracje i usługi w parterach budynków wielorodzinnych. Nie zapomniano o miejscach parkingowych i parkingach podziemnych, a także o usprawnieniu komunikacji z przyległymi dzielnicami Ankary.

KONCEPCYJNY PROJEKT URBANISTYCZNY

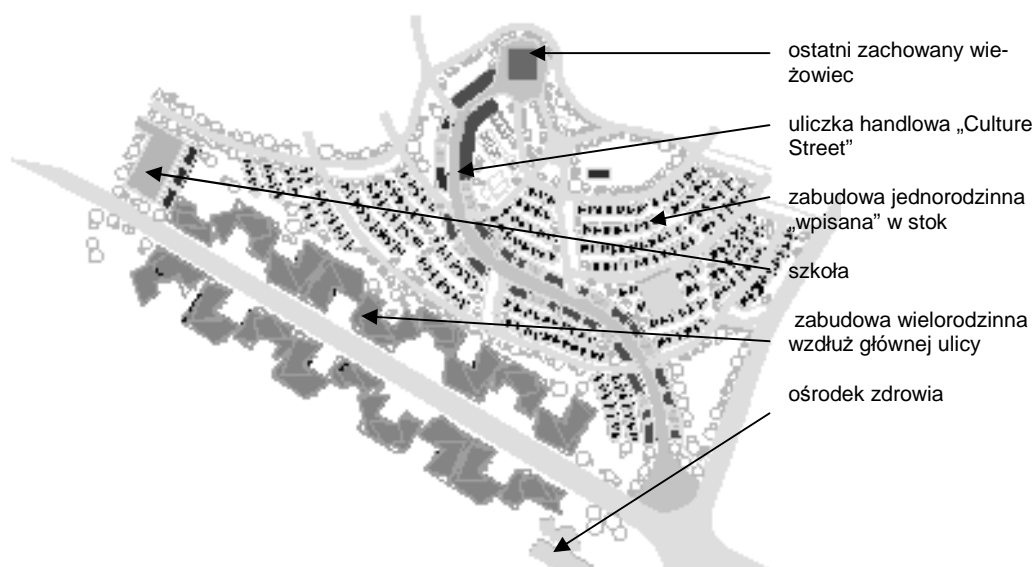
Zgodnie z otrzymanymi wytycznymi projekt grupy 11 obejmował:

- analizy lokalizacyjne projektowanego kompleksu,
- projekt zagospodarowania terenu w skali 1:1000,
- projekt koncepcyjny fragmentu wielorodzinnej zabudowy mieszkaniowej,
- projekt koncepcyjny zabudowy jednorodzinnej,
- wizualizacje zabudowy wielorodzinnej, jednorodzinnej i uliczki handlowej,
- makietę projektowanego zespołu w skali 1:1000,
- makietę fragmentu wielorodzinnej zabudowy mieszkaniowej w skali 1:200,
- krótki opis techniczny,
- plakat prezentujący projekt w formacie A-0,
- prezentację multimedialną,
- całość projektu zapisaną w formie elektronicznej.

W projekcie uwzględniono trzy zasadnicze typy zabudowy mieszkaniowej:

- wzdłuż głównej ulicy – wielorodzinną zabudowę mieszkaniową ze sklepami, z usługami, restauracjami i z parkingiem podziemnym;
- ulicę rzemieślników „Culture Street”, czyli pieszo-jezdnią aleję z niewielkimi warsztatami, kafeteriami i sklepami oferującymi wyroby regionalne i artystyczne oraz z mieszkaniami na wyższych kondygnacjach. Projekt tej ulicy miał na celu ożywienie lokalnej przedsiębiorczości;
- zabudowę jednorodzinną z małymi ogródkami, wkomponowaną w kształt zbocza, równoległą do warstw terenu, z dachami o charakterystycznym dla Turcji kącie nachylenia połączy wynoszącym około 30 stopni;
- nowy budynek szkolny w celu ułatwienia młodzieży zdobycia wykształcenia i zawodu, związane ze szkołą ogólnodostępne centrum sportowe.

Projekt przewidywał ograniczenie ruchu ulicznego oraz uliczki pieszo-jezdne i place zabaw dla dzieci. Dzięki temu wyodrębniły się przestrzenie prywatne, półprywatne i społeczne. Zaproponowano też kilka nowych parkingów.

Ryc. 5. Koncepcja planu ogólnego dzielnicy Aktas, skala 1:1000. Źródło: prezentacja grupy 11
Fig. 5. Master plan of Aktas district in the scale of 1:1000. Source: presentation – Team 11

WNIOSKI

Końcowym etapem była dyskusja o przyszłości Ankary – nadrzędny temat warsztatów.

Zastanawialiśmy się nad problemem niekontrolowanego rozwoju miasta, koniecznością oszczędzania energii, wody, ograniczenia emisji zanieczyszczeń. W związku z uzależnieniem Turcji od importu ropy i gazu rozważaliśmy możliwość wykorzystania alternatywnych, odnawialnych źródeł energii oraz energooszczędnych technologii. Analizując problem anonimowości i wyobcowania mieszkańców współczesnych aglomeracji zwróciliśmy uwagę na wzrost przestępczości wśród mieszkańców „blokowisk”. Staraliśmy się określić przyszłe potrzeby społeczne, w tym także oczekiwania młodzieży.

W końcu przyszedł czas na prezentacje wszystkich jedenastu grup. Każda przedstawiła plakat w formacie A-0, makietę oraz multimedialną prezentację. Zaskoczeniem było bardzo różnorodne podejście do tematu i możliwość tak wielu rozwiązań. Było to bardzo inspirujące dla wszystkich uczestników warsztatów.

Mogliśmy też zobaczyć efekty prac naszych studentów ze Szczecina. Byli bardzo aktywni i z przyjemnością słuchaliśmy pochwał na temat ich zdolności, kompetencji i pracowitości.

Zimowa Szkoła Architektury na Uniwersytecie Gazi w Ankarze była dla mnie bardzo ważnym doświadczeniem. Gospodarze byli niezwykle zaangażowani, więc organizacja była znakomita. Jestem przekonana, że studenci wyjeżdżali do swoich krajów zadowoleni i pełni wrażeń. Po raz kolejny okazało się, że wszystko jest możliwe, także wykonanie dużego projektu w tak krótkim czasie, przerywanym wycieczkami i zajęciami integrującymi, takimi jak dyskoteki czy karaoke.

Ryc. 6. Makieta projektu grupy 11, w skali 1:1000. Źródło: zdjęcie J. Arlet
Fig. 6. Model in the scale of 1:1000. Source: photo J. Arlet

SPATIAL, SOCIAL AND ECOLOGICAL IDEAS IN WINTER SCHOOL OF ARCHITECTURE AT GAZI UNIVERSITY - ANKARA 2010

Between 25th of January and 5 th of February 2010 took place a **Workshop Studio in Winter School at Gazi University, Faculty of Architecture** took place. The idea was to design Master Plan for slum area inside Aktas, district in Ankara. In Turkey these slums areas are called “gecekondü”. People who live here come from rural areas of Anatolia. Since they are used to live in small villages they try to live in the same way in “gecekondü”. On the other side the government erects the similar high blocks all over Turkey. It is a great problem for people from destroyed slums to adapt to new conditions.

After a trip to Aktas we tried to check given urban inventory and prepare main assumption of the design. The main part of a district situated on the slope were very poor detached houses and high multifamily buildings (Toki Towers), under constructions.

The crucial elements required to achieve proper educational goal of the workshop was to recognize the students abilities and to help them to cooperate in a designing team. The fact that each team included students from different countries was a great plan, as it posi-

tively influenced groups' creativity. The main principle of the design was to find a spirit of the place, protect traditional concept of a local community and lively local economy.

The designing process was divided into three steps. The first step of our team (Team number 11) was to make freehand drawings illustrating spatial solutions. Then we were given several propositions. It was very important to find interesting elements in each idea. Finally, everyone was able to find their own idea within the common design.

The second step was to evaluate the site. During a discussion students tried to recognize:

- valuable elements – worth protecting (neighbourly relationships, rich relief of the hill, compositional axis, human scale, narrow streets, dynamic line of roofs, various textures of houses and characteristic colour of tile),
- elements which should be changed (gigantism of urban layouts, low quality of the housing environment, fact that residents are secluded from design process),
- elements to be improved (spatial order, infrastructure, living standard).

The third step was to discuss goals to be achieved within the project. Afterwards the main guidelines for the project were prepared. We decided that the most important part was a creation of a certain frame for social life in order to protect the relationships in the area.

Students agreed, that following objects are the most crucial for the residents:

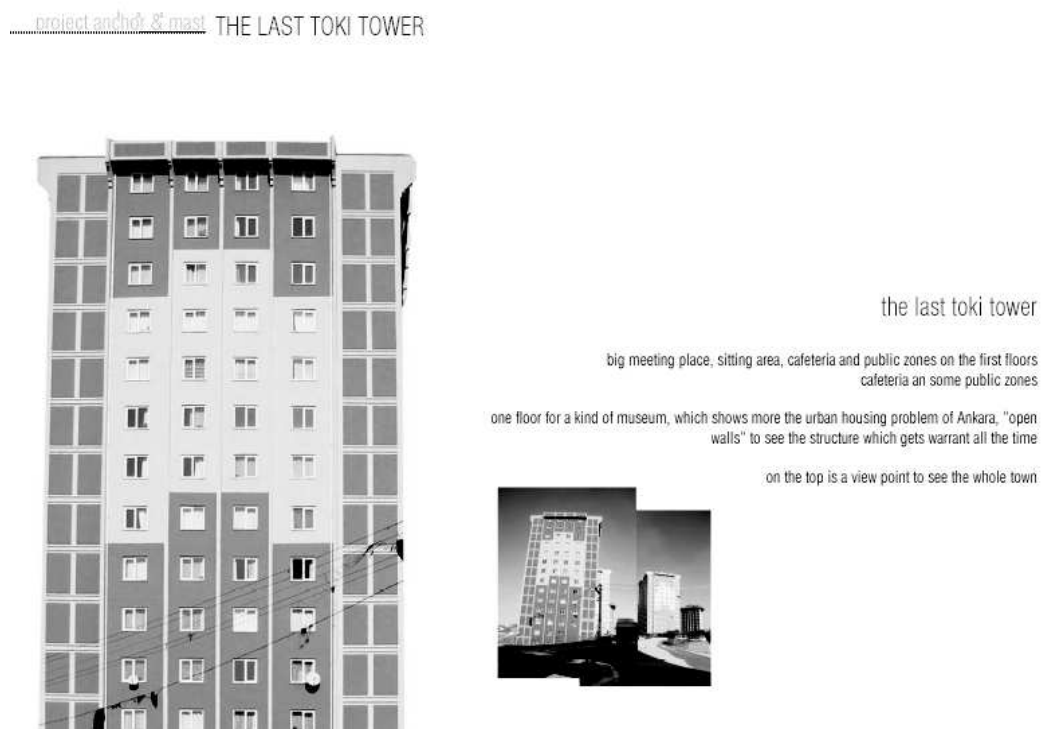
- access to: education, work, medical care,
- good condition for work and relax (housing estates should receive the public space, square, park and playgrounds),
- it was complete agreement that "Toki Towers" can destroy the "gecekondu" housing replacement.

The students decided to design various types of buildings in harmony with the given landscape:

- multifamily residential buildings, along the main street with underground parking spaces, shops, restaurants, servicing stations and cafes,
- detached houses with small gardens, adjusted to the area on the slope (we tried to achieve acceptable minimum area of flats and houses),
- "Culture Street" – pedestrian alley with small shops, crafts, cafes on the ground floor (to help people find new jobs),
- Museum of "Gecekondu" on a hill inside "Last Toki Tower" in Ankara,
- a new school building – for better access to education,
- Sport Center for sport activities,
- Medical Center for better medical care.

The design limits vehicular transport, creates pedestrian alleys, squares, recreation interiors and playgrounds for children. While the designing process we discussed about future of Ankara – the main matter of workshop.

The summary of our work were presentation and exhibition of the projects. We were able to observe unique inventiveness diversity of spatial, social and ecological ideas in each teams. We focused on important aspects of contemporary urban living as anonymity and alienation of residents or low quality of housing environment. We all found this workshop to be an important experience.

Ryc. 7. "Ostatni wieżowiec Toky Tower" w Ankarze jako symbol dehumanizacji. Źródło: prezentacja grupy 11
Fig. 7 The "Last Toki Tower" in Ankara as a symbol of dehumanization. Source: presentation - Team 11

BIBLIOGRAFIA

- [1] Baranowski A., Lokalność w równoważeniu miejskiego środowiska mieszkaniowego, w: Środowisko mieszkaniowe, Kraków, Katedra Kształtowania Środowiska Mieszkaniowego Wydziału Architektury Politechniki Krakowskiej, Wydawnictwo Katedry Kształtowania Środowiska Mieszkaniowego, 2007., nr 5, s. 90 – 95
- [2] Neekhra V., Onishi T., Kidokoro T., The inner truth of slums in mega cities. A scenario from India. World cities and urban form fragmented, polycentric, sustainable? London, Publisher: Routledge, Taylor and Francis Group, 2008.
- [3] Palej A., Nowe możliwości i zagrożenia wynikające z coraz szerszego stosowania technologii informacji w życiu człowieka oraz ich wpływ na projektowanie zrównoważone, w: Środowisko mieszkaniowe, Kraków, Katedra Kształtowania Środowiska Mieszkaniowego Wydziału Architektury Politechniki Krakowskiej. Wydawnictwo Katedry Kształtowania Środowiska Mieszkaniowego 2007., nr 5, s. 64 – 77
- [4] Pavel O., To be or not to be a World Class City: Poverty and urban form in Paris and Bucharest, London, Publisher: Routledge, Taylor and Francis Group, 2008.

NOTA O AUTORZE

Doktor inż. arch. Joanna Arlet jest adiunktem w Zakładzie Teorii Architektury, Historii i Konserwacji Zabytków, na Wydziale Budownictwa i Architektury Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie.

AUTHOR'S NOTE

PhD Joanna Arlet, lecturer West Pomeranian University of Technology, Szczecin (Poland), Faculty of Civil Engineering and Architecture, Department Theory of Architecture, History and Conservations of Monuments.